

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА „МОЈЕ ДЕТИЊСТВО“

Посебни протокол за заштиту деце од насиља у ПУ „Моје детињство“

новембар 2015.г.

I ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ПОСЕБНОГ ПРОТОКОЛА

Сви облици насиља, злостављања, злоупотреба или занемаривања деце, којима се угрожавају или нарушавају **физички, психички и морални интегритет личности детета**, представљају повреду једног од основних права детета садржаних у **Конвенцији Уједињених нација о правима детета** а то је **право на живот, опстанак и развој**.

1. Документа и закони на којима се заснива Посебни протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у ПУ „Моје детињство“ (у даљем тексту протокол) су следећи:

1.1 Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета („Службени лист СФРЈ” - додатак: Међународни уговори, број 15/90 и „Службени лист СРЈ” - додатак: Међународни уговори, број 4/96 и 2/97), према овом Закону и Уговору држава се обавезала да преузме мере за спречавање насиља у породици, институцијама и широј друштвеној средини и да обезбеди заштиту детета од:

- физичког и менталног насиља, злоупотребе и занемаривања (члан 19);
- свих облика сексуалног злостављања и искоришћавања (члан 34);
- отмице и трговине децом (члан 35);
- свих других облика искоришћавања (експлоатације) штетних по било који вид дететове добробити (члан 36);
- нехуманих и понижавајућих поступака и кажњавања (члан 37);
- да држава обезбеди мере подршке за физички и психички опоравак детета жртве насиља и његову социјалну реинтеграцију (члан 39)

1.2 Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС” бр. 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 79/05 и 101/05, дефинисао је да се права детета и ученика остварују у складу са потврђеним међународним уговорима, и да је установа дужна да обезбеди њихово остваривање (члан 95).

1.3 Национални план акције за децу - стратешки документ којим је Влада дефинисала општу политику земље према деци, за период до 2015. године.

1.4 Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања, усвојен од Владе Републике Србије августа 2005. године

II ЧЛАНОВИ ТИМА

Сваке радне године директор именује чланове Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања на нивоу Установе (представнике запослених из свих структура и представника родитеља), као и чланове подтимова за заштиту деце од насиља на нивоу сваког објекта.

ЧЛАНОВИ ТИМА ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА

1. Сузана Симеуновић, директор – координатор тима
2. Снежана Илић, психолог
3. Љиљана Радовановић, педагог
4. Драгана Илић, васпитач
5. Лидија Цумбо, васпитач
6. Весна Вучковић, васпитач
7. Наташа Златић, медицинска сестра васпитач
8. Косара Јегић, медицинска сестра васпитач
9. Јела Павловић, превентивна сестра
10. Слободан Мунић, техничка служба
11. Милош Сретеновић, представник Савета родитеља

ЧЛАНОВИ ПОДТИМОВА ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА НА НИВОУ ОБЈЕКТА

1. Данка Веселиновић, васпитач	вртић „Колибри“
2. Драгана Миливојчевић, мед.сестра васпитач	вртић „Колибри“
3. Оливера Симовић, васпитач	вртић „Бисери“
4. Рада Радивојевић, мед.сестра васпитач	вртић „Бисери“
5. Драгана Илић, васпитач	вртић „Младост“
6. Зорица Комарица	вртић „Младост“
7. Милица Ђаловић, васпитач	вртић „Лептирић“
8. Марија Ђокић, васпитач	вртић „Лептирић“
9. Слађана Милутиновић, васпитач	вртић „Полетарац“
10. Јелена Јовановић, васпитач	вртић „Полетарац“
11. Станица Чикириз, васпитач	вртић „Дечији гај“
12. Будимирка Глигоревић	вртић „Дечији гај“
13. Наташа Златић, мед.сестра васпитач	вртић „Ђурђевак“
14. Данка Плазинић, васпитач	вртић „Ђурђевак“
15. Ивана Мунић, васпитач	вртић „Пчелица“
16. Јасмина Драгићевић, васпитач	вртић „Пчелица“
17. Сања Вукојевић, васпитач	вртић „Звончица“
18. Биљана Тошић, васпитач	вртић „Звончица“

19. Цоја Теофиловић, васпитач	вртић „Бубамара“
20. Рада Аџемовић, мед.сестра васпитач	вртић „Бубамара“
21. Косара Јегић, мед.сестра васпитач	вртић „Мали капетан“
22. Лидија Цумбо, васпитач	вртић „Мали капетан“
23. Јелена Крстић, васпитач	вртић „Мали капетан“
24. Весна Вучковић, васпитач	вртић „Мали капетан“

III ЗНАЧЕЊЕ ПОЈМОВА

Насиље, злостављање и занемаривање

Општим протоколом су дефинисани појмови злостављање и занемаривање.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце.

Злоупотреба или злостављање детета обухвата све облике физичког и/или емоционалног злостављања, сексуалну злоупотребу, занемаривање или немаран поступак, као и комерцијалну или другу експлоатацију, што доводи до стварног или потенцијалног нарушавања дететовог здравља, његовог преживљавања, развоја или достојанства у оквиру односа који укључује одговорност, поверење или моћ. (дефиниција је усвојена на Консултацији о спречавању злоупотреба деце у Светској здравственој организацији у Женеви, 1999. године, Општи протокол) Насиље може бити у оквиру вршњачких односа, као и односа одрасли-деца, који укључују одговорност, поверење и моћ.

IV ОБЛИЦИ НАСИЉА

1. Физичко насиље се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета. Примери физичког насиља су: ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и сл.

2. Емоционално/психолошко насиље односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета. Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потенцијалима детета. Емоционално насиље и злостављање обухвата поступке којима се врши: омаловажавање, етикетирање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмевање, исмејавање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања деце, као и други облици непријатељског понашања.

3. Социјално насиље представља искључивање из групе и дискриминацију. Односи се на следеће облике понашања: одвајање детета од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу.

4. Сексуално насиље и злоупотреба деце подразумева њихово укључивање у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности, за коју нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољи потребе друге особе. Сексуалним насиљем сматра се :

- сексуално узнемиравање - ласцивно коментарисање, етикетирање, ширење прича, додиривање, упућивање порука, фотографисање, телефонски позиви и сл.;
- навођење или приморавање детета на учешће у сексуалним активностима,
- било да се ради о контактним (сексуални однос, сексуално додиривање и сл.) или
- неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам и сл.);
- коришћење деце за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

5. Насиље коришћењем информационих технологија (електронско насиље): поруке послате електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта, четовањем, укључивањем у форуме и сл.

6. Злоупотреба деце представља све што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или индиректно шкоди деци или им смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан, неравноправан и зависан положај у односу на појединце и установу.

7. Занемаривање и немарно поступање представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета у свим областима, што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој.

8. Занемаривање представља и пропуст родитеља, усвојоца или стараоца, односно друге особе која је преузела одговорност или обавезу да негује дете да обезбеди услове за развој по питању: здравља, образовања, емоционалног развоја, исхране, смештаја и безбедних животних услова у оквиру разумно расположивих средстава породице или пружаоца неге, што изазива, или може, са великом вероватноћом, нарушити здравље детета или физички, ментални, духовни, морални и његов социјални развој. Ово обухвата и пропусти у обављању правилног надзора и заштите детета од повређивања у оноликој мери у којој је то изводљиво.

9. Експлоатација деце односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе. Она обухвата и киднаповање и продају деце у сврху радне или сексуалне експлоатације. Ове активности имају за последицу нарушавање физичког или менталног здравља, образовања, као и моралног, социјалног и емоционалног развоја детета.

V ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВА ПРОТОКОЛ

Основни принципи на којима се заснива Протокол, а који уједно представљају и смернице за деловање су :

- омогућавање услова у Установи који деци обезбеђују живот и рад који доприносе њиховом оптимално максималном развоју;
- интерес детета је примаран у односу на интерес свих одраслих који раде у Установи или који учествују у раду Установе;
- обезбеђење поверљивости података и заштита права на приватност детета и ученика;
- учешће детета у свим фазама процеса заштите кроз благовремена и континуирана обавештења на начин који одговара њиховом узрасту и разумевању ситуације и кроз могућност да изразе своје мишљење;
- Протокол се односи на сву децу у Установи без обзира на њихов пол, узраст, породични статус, етничко порекло и било које друге социјалне или индивидуалне карактеристике(боју коже, језик, вероисповест, националност, способности и специфичности детета);

Задаци Установе у омогућавању реализације основних принципа се односе на креирање климе у којој се :

- развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности
- не толерише насиље
- не ћути у вези са насиљем
- развија одговорност и поступање свих
- сазнања о насиљу обавезују да се реагује

VI ОПШТИ ЦИЉ ПОСЕБНОГ ПРОТОКОЛА

Општи циљ Посебног протокола је унапређивање квалитета живота деце применом :

- **мера превенције** за стварање безбедне средине за живот и рад деце;
- **мера интервенције** у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у Предшколској установи.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ У ПРЕВЕНЦИЈИ

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;

2. Укључивање свих интересних група (деца, васпитачи, мед.сестре, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, старатељи, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције;
3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља;
5. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља;
6. Унапређивање компетенција васпитног особља, деце, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља
2. Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља.
3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите.
4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета у заједницу вршњака и живот установе.
5. Саветодавни рад са децом који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.

Задаци у области превенције:

1. Упознавање васпитача, родитеља деце и запослених у Установи са правном регулативом, Општим и Посебним протоколом; -
2. Усклађивање постојећих подзаконских аката установе; -
3. Израда Програма за заштиту деце од насиља (превентивне и интервентне активности);
4. Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака;
5. Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образовних активности;
6. Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавања конфликта;
7. Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити деце од насиља;
8. Дефинисање правила понашања и последица кршења правила; - Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља; -
9. Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Управни одбор, Колегијум....).

Задаци у области интервенције:

1. Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља;
2. Сарадња са релевантним службама;
3. Континуирано евидентирање случајева насиља;
4. Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем истраживања, запажања и провере;
5. Подршка деци која трпе насиље;
6. Рад са децом која врше насиље;
7. Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање;
8. Саветодавни рад са родитељима.

VII ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

(процедуре и поступци интервенције у заштити деце од насиља)

Циљ интервенције је да се заустави насиље и злостављање, да се обезбеди сигурност, смањи ризик од понављања насиља, да се ублаже настале последице и прате ефекти предузетих мера.

Посебни протокол прописује редослед корака у интервенцији и они представљају оквир за ефикасно реаговање и укључивање свих релевантних појединаца или институција у процесу заштите деце. За ефикасну интервенцију у оквиру саме установе успостављена је **унутрашња заштитна мрежа**, тј. дефинисане су улоге и одговорности свих запослених и деце у оквиру прописаних корака.

Установа је дужна да **интервенише увек када постоји сумња или сазнање** да дете трпи насиље, злостављање или занемаривање, без обзира где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Интервентне мере и активности одређује установа према нивоима насиља, злостављања и занемаривања. Најчешћи облици насиља су условно сврстани на три нивоа.

Ситуације **на првом нивоу**, које се дешавају између деце, углавном решава самостално васпитач у сарадњи са родитељем; **на другом нивоу** васпитач у сарадњи са Тимом у оквиру унутрашње мреже, **на трећем нивоу** је неопходно, поред Тима, и укључивање спољашње мреже, односно других институција. На овом нивоу интервентне активности предузима директор у сарадњи са Тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља, односно старатеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, полиција, здравствена служба и др.)

Редослед поступања приликом спровођења интервентних мера прописан је **Протоколом** којим се обезбеђује поступност у заштити од насиља, злостављања и занемаривања.

Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања или занемаривања;

Прекидање, заустављање насиља, злостављања или занемаривања;

Смиривање ситуације, обезбеђивање сигурности за дете;

Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција(пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи...)

Обављање консултација унутар установе ради процене ризика и израде плана заштите за све учеснике, при чему је неопходно водити рачуна о поверљивости података, заштити приватности и стављању интереса детета изнад свиг других интереса.

Предузимање мера и активности и израде **оперативног плана заштите** који се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа насиља, злостављања и занемаривања.

Праћење ефеката предузетих мера ради провере успешности, даљег планирања заштите и спровођења других активности установе.

Свака особа која има сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању обавезна је да реагује.

1. Интервентне процедуре и поступци морају уважавати следеће критеријуме:

- да ли се насиље дешава или постоји сумња на насиље;
- где се дешава – да ли се дешава у вртићу или ван њега;
- ко су учесници насиља, злостављања и занемаривања;
- облик и интензитет насиља, злостављања и занемаривања;

2. На основу ових критеријума врши се процена нивоа ризика за безбедност детета и одређују поступци и процедуре и начин реаговања:

- случај се решава у вртићу;
- случај се решава у Установи у сарадњи са другим компетентним установама;
- случај се прослеђује надлежним службама.

3. Ситуације у којима може бити присутно насиље:

Насиље или сумња да се насиље дешава између деце;

Насиље или сумња да је дете изложено насиљу од стране одрасле особе запослене у установи;

Насиље или сумња да је дете изложено насиљу од стране одрасле особе која није запослена у установи.

Кораци у интервенцији су обавезујући. У образовно-васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

VIII СПОЉАШЊА И УНУТРАШЊА ЗАШТИТНА МРЕЖА

Унутрашњу заштитну мрежу чине сви запослени и деца у Установи. Установа је прописала улоге и одговорности запослених и деце у Установи.

- **Васпитно особље – васпитачи, медицинске сестре васпитачи, стручни сарадници:**
  - уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах;
  - учествује у процесу заштите деце, разговара са учесницима насиља;
  - сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља;
  - прати ефекте предузетих мера;
  - евидентира случај и води документацију;
  - комуницира са релевантним установама.
- **Тим за заштиту од насиља:**
  - уочава случајеве насилног понашања;
  - покреће процес заштите;
  - обавештава матичног васпитача или медицинску сестру васпитача и сарађује са њима;
  - разговара са родитељима;
  - пружа помоћ и подршку деци и васпитачима;
  - разматра случај и осмишљава мере заштите;
  - обавља консултације, прати ефекте предузетих мера;
  - сарађује са другим установама;
  - евидентира случај.
- **Деца:**
  - уочавају случајеве насилног понашања;
  - траже помоћ одраслих;
  - пријављују васпитачу.

Спољашњу заштитну мрежу чине:

- **Школска управа Чачак**
- **Центар за социјални рад Чачак**
- **Полицијска управа Чачак**
- **Дом здравља Чачак**
- **Локална самоуправа**

IX ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

За ефикаснији рад у оквиру превенције насиља у установи израђени су обрасци за пријављивање и евиденцију насилног понашања, што омогућава да се на време уочи насилно

понашање и да се на њега адекватно и на време реагује. Евиденцију о случајевима насиља воде чланови подтимова за заштиту деце од насиља на нивоу сваког објекта, васпитачи и Тим за заштиту деце од насиља (евиденција о случајевима насиља који захтевају њихово укључивање). Ради свеобухватног увида, потребно је анализирати укупне податке (број, облике насилног понашања и предузете мере) достављати стручној служби, Тиму и директору установе. Документација се чува код стручне службе или директора, поштујући принцип поверљивости података.

НАПОМЕНА:

Тим за заштиту деце од насиља позива све родитеље, запослене и друге заинтересоване да му се обрате уколико:

- приметите било који облик насиља, злостављања или занемаривања који се одвија над децом која похађају нашу установу;
- имају предлоге за превентивне активности којима би се подстакло креирање климе прихватања, толеранције и уважавања личности у нашој установи.

Обавеза је васпитача да упознају родитеље и децу са овим документом - кроз Акциони план и у договору са Тимом за превенцију и заштиту деце.

За информисање о обавезама и одговорностима проистеклим из *Посебног протокола*, као и за његову примену, одговоран је директор установе.

У случају непоштовања процедура прописаних *Посебним протоколом*, поред примене мера прописаних Законом о основама система образовања и васпитања (члан 128, 129, 131 и члан 145, став 1, тачке 2 и 3), неопходно је предузети додатно информисање, саветодавни рад, обуке и друге педагошко-психолошке мере.

Праћење примене *Посебног протокола* је у надлежности просветне инспекције и службе стручно-педагошког надзора.

Контакт са члановима тима можете успоставити:

- непосредно сваког радног дана од 8 до 15 часова у вртићу „Мали капетан“, Немањина бр. 60 (директор и стручна служба)
- потписаним или анонимним писмом на адресу установе:
ПУ „Моје детињство“, Немањина бр.60 Чачак са назнаком за Тим за заштиту деце од насиља
- путем е-mail адресе: director.mojedetinjstvo@gmail.com